

Explaining the Foreign Policy of the Islamic Republic of Iran Based on Hedging Strategy; A Model for Reducing Threats and Increasing Benefits Hossien Karimifard¹

Received Date: 2025/01/01

Accept Date: 2025/03/08

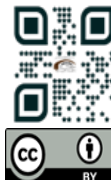
Cite: Karimifard, H. (2025). Explaining the Foreign Policy of the Islamic Republic of Iran Based on Hedging Strategy; A Model for Reducing Threats and Increasing Benefits. *Crisis Studies of the Islamic World*, 12(2), 1-27.

DOI: 10.27834/CSIW.2501.1492.2.37.1**Abstract**

Hedging strategy functions not only as a political and security tool, but also as a complex and multidimensional strategy in international relations that requires careful analysis of threats and opportunities. This research examines Iran's foreign policy within the framework of the hedging strategy that strikes a balance between the two approaches of cooperation and balancing. The main goal of the research is to analyze the feasibility and consequences of adopting this strategy in Iran's foreign policy in the complex regional security environment and anarchic international system. The research question is how can the foreign policy of the Islamic Republic of Iran be explained within the framework of the hedging strategy as a model for managing threats and opportunities. The research method is descriptive-analytical. The hypothesis is the proposition that within the framework of the hedging strategy as a multilateral and risk-reducing approach, the Islamic Republic of Iran can manage threats to the international system and secure benefits, and create new opportunities for diplomatic and economic interactions by relying on strengthening domestic capacities, expanding strategic depth, and utilizing targeted diplomacy. The research findings show that in conditions of mutual distrust and uncertainty in the regional order, the hedging strategy has high flexibility and allows Iran to establish a more balanced interaction between regional and international powers. The main conclusion is that the hedging strategy, considering structural and normative bottlenecks, is the most appropriate option for increasing Iran's bargaining power.

Keywords: Power structure, public crisis, Decision-making body and process, decision making environment, values

¹. Deparment of political science, ahvaz branch, islamic azad university, ahvaz, Iran, hkarimifard@yahoo.com

1. Introduction

As a country with a long historical record of crisis management and adaptation to international changes, Iran can utilize the hedging strategy to balance threat reduction with the capitalization of strategic opportunities. A primary concern in studies of Iran's foreign policy is how the country confronts diverse external threats—including economic sanctions and military-political pressures—while leveraging opportunities arising from geopolitical shifts. This strategy relies on the simultaneous use of various diplomatic, economic, and military instruments to mitigate existing risks while exploiting emerging opportunities to enhance national influence and interests.

Given these pervasive international pressures and geopolitical challenges, the main research question of this article is: How can Iran, by employing a hedging strategy, simultaneously reduce the negative effects of external threats and increase its national interests?

2. Theoretical Framework: The Hedging Strategy

The hedging strategy is an approach in foreign policy and international relations used to reduce risks and deal with uncertainty. It allows small and medium-sized countries to establish positive relations with major powers while simultaneously utilizing deterrent tools to ensure their security.

This strategy has gained significant interest in recent decades. Often employed in a complex, multipolar international system, hedging enables states to maintain autonomy and flexibility, avoiding direct confrontation and vulnerabilities stemming from economic or security dependencies. It is a means to avoid making definitive choices between poles of cooperation and competition, allowing for a response to unpredictable changes in the global order. As such, hedging entails the simultaneous adoption of diverse and sometimes contradictory policies to reduce risk and increase flexibility.

3. Research Method

This study employs a qualitative research design, utilizing an analytical and explanatory approach to examine the application of hedging strategy in Iranian foreign policy. Data collection is based on library research, utilizing books, scientific articles, and reputable internet sources.

4. Analysis and Discussion

A key feature of the hedging strategy is flexibility in foreign policy. Iran has demonstrated this ability by adjusting its policies and reaching compromises to prevent the escalation of crises, thereby averting major dangers. However, Iran cannot rely solely on actors like Russia and China, as Western powers,

particularly the European Union, continue to play a significant global role. Hedging allows Iran to strengthen relations with Russia and China while maintaining ties with Europe through diplomatic negotiations (e.g., the JCPOA), economic cooperation in areas like renewable energy, and enhanced cultural and scientific ties.

Although Iran faces severe economic sanctions from the United States and other Western countries, maintaining relations with the European Union remains a complementary element in its overarching hedging strategy.

Security threats in the Middle East further underscore the necessity of this strategy. Located in a region fraught with proxy wars, terrorist threats, and the military presence of major powers, Iran is compelled to adopt deterrent and multilateral strategies. It can utilize active diplomacy and enhance multilateral cooperation within frameworks like the United Nations and the Organization of Islamic Cooperation to reduce security threats while expanding its network of relations.

Multilateralism, as a core component of hedging, plays a prominent role in Iran's foreign policy. To counter international sanctions and pressures, Iran has consistently sought to expand its relations with various countries. This approach prevents over-reliance on specific powers and provides a variety of options to advance its objectives.

5. Conclusion and Suggestions

The hedging strategy, combining positive and flexible interactions with various international actors, serves as an effective tool for formulating Iran's optimal foreign policy. It works towards reducing global risks and strengthening national interests. Emphasizing multilateralism, this strategy enables Iran to defend its national interests under complex conditions, reduce external threats, and increase economic and security opportunities through expanded interactions with countries such as China, Russia, and Central Asian nations.

Moreover, the adept application of this strategy can strengthen Iran's position in international negotiations and increase its bargaining power. Although elements of hedging are present in Iran's current foreign policy, its successful operationalization requires a greater prioritization of active and smart diplomacy. By effectively utilizing its diplomatic capacities to address both internal and external challenges, Iran can diversify relationships, ensure its security, and exploit economic opportunities.

تبیین سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران براساس راهبرد مصون‌سازی؛ الگویی
جهت کاهش تهدیدات و افزایش منافع

حسین کریمی فرد^۱

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۱۲/۱۸

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۱۱/۱۲

استناد: کریمی فرد، حسین. (۱۴۰۴). تبیین سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران براساس راهبرد مصون‌سازی؛ الگویی جهت کاهش تهدیدات و افزایش منافع. *بحران پژوهی جهان اسلام*، ۱۲(۲)، ۱-۲۷.

DOI: 10.27834/CSIW.2501.1492.2.37.1

چکیده

راهبرد مصون‌سازی نه تنها به عنوان یک ابزار سیاسی و امنیتی، بلکه به عنوان یک استراتژی پیچیده و چند بعدی در روابط بین‌الملل عمل می‌کند که نیازمند دقت در تحلیل تهدیدات و فرصت‌هاست. این پژوهش به بررسی سیاست خارجی ایران در چارچوب راهبرد مصون‌سازی می‌پردازد؛ راهبردی که میان دو رویکرد همکاری و موازنه‌سازی تعادل برقرار می‌کند. هدف اصلی پژوهش، تحلیل امکان‌پذیری و پیامدهای اتخاذ این راهبرد در سیاست خارجی ایران در محیط امنیتی پیچیده منطقه‌ای و نظام بین‌الملل آنارشیک است. سؤال پژوهش این است که «چگونه می‌توان سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران را در چارچوب راهبرد مصون‌سازی به عنوان الگویی برای مدیریت تهدیدات و فرصت‌ها تبیین کرد؟» روش پژوهش توصیفی-تحلیلی است. فرضیه عبارت است از اینکه جمهوری اسلامی ایران در چارچوب راهبرد مصون‌سازی به عنوان رویکردی چندجانبه‌گرایانه و کاهش‌دهنده ریسک، می‌تواند با تکیه بر تقویت ظرفیت‌های داخلی، گسترش عمق استراتژیک و بهره‌گیری از دیپلماسی هدفمند به مدیریت تهدیدات نظام بین‌الملل و تأمین منافع پردازد و فرصت‌های جدیدی برای تعاملات دیپلماتیک و اقتصادی ایجاد نماید. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که در شرایط بی‌اعتمادی متقابل و عدم قطعیت در نظم منطقه‌ای، راهبرد مصون‌سازی انعطاف‌پذیری بالایی دارد و به ایران امکان می‌دهد تا میان قدرت‌های منطقه‌ای و بین‌المللی تعامل متوازن‌تری برقرار کند. نتیجه‌گیری اصلی این است که راهبرد مصون‌سازی با در نظر گرفتن تنگناهای ساختاری و هنجاری، مناسب‌ترین گزینه برای افزایش قدرت چانه‌زنی ایران است.

واژگان کلیدی: استراتژی مصون‌سازی، سیاست خارجی، ایران، سیاست بین‌الملل

^۱ دانشیار و عضو هیات علمی گروه سیاسی، واحد اهواز، دانشگاه آزاد اسلامی، اهواز، ایران،
hkarimifard@yahoo.com

مقدمه

در دنیای امروز که نظام بین‌الملل با تغییرات پویایی در ساختار قدرت، رقابت‌های ژئوپولیتیکی و فشارهای متقابل ناشی از عوامل اقتصادی، نظامی و ایدئولوژیک مواجه است، کشورها برای حفظ منافع ملی خود و کاهش تهدیدات خارجی، مجبور به اتخاذ رویکردهای چندبعدی و انعطاف‌پذیر شده‌اند. یکی از این رویکردها که در سال‌های اخیر، توجه قابل ملاحظه‌ای را به خود جلب کرده است، راهبرد مصون‌سازی^۱ است. در فضای آنارشیک بین‌الملل، قدرت‌های بزرگ به ویژه آمریکا و برخی از کنشگران منطقه‌ای تلاش کرده‌اند تهدیدات مختلفی را علیه ایران ساماندهی نمایند. نخست، تحریم‌های اقتصادی و فشارهای مالی بین‌المللی که علاوه بر آسیب رساندن به اقتصاد ملی، موجب کاهش دسترسی به فناوری‌های نوین، محدودیت در سرمایه‌گذاری‌های خارجی و کاهش فرصت‌های تجاری می‌شوند؛ دوم، تهدیدات نظامی و فشارهای امنیتی ناشی از نزاع‌های منطقه‌ای، فعالیت‌های دشمنان منطقه‌ای و حضور نیروهای بیگانه در مرزهای مجاور و سوم؛ فشارهای سیاسی و دیپلماتیک که در قالب تلاش جهت تحمیل سیاست‌های یکجانبه از سوی قدرت‌های جهانی و برخی بازیگران منطقه‌ای به ایران وارد می‌شود. این تهدیدات منجر به آسیب‌هایی در حوزه‌هایی مختلف از جمله اقتصاد شده است.

ایران به عنوان کشوری با سابقه تاریخی در مدیریت بحران‌ها و سازگاری با تغییرات بین‌المللی، می‌تواند برای ایجاد تعادل میان کاهش تهدیدات و بهره‌برداری از فرصت‌های استراتژیک از این راهبرد استفاده نماید. از سوی دیگر یکی از دغدغه‌های اصلی در مطالعات سیاست خارجی ایران، بررسی نحوه مواجهه کشور با تهدیدات متنوع خارجی مانند تحریم‌های اقتصادی، فشارهای نظامی و فشارهای سیاسی است؛ در حالی که فرصت‌های ناشی از تغییرات ژئوپولیتیکی و تعدد بازیگران منطقه‌ای نیز می‌تواند به عنوان منابع استراتژیک در نظر گرفته شود. این راهبرد با تکیه بر استفاده همزمان از ابزارهای مختلف دیپلماتیک، اقتصادی و نظامی، از یک سو سعی در کاهش ریسک‌ها و تهدیدات موجود دارد و از سوی دیگر به دنبال بهره‌برداری از فرصت‌های نوظهور برای افزایش نفوذ و منافع ملی است.

در حال حاضر با توجه به تهدیدات و آسیب‌های فراگیر ناشی از فشارهای بین‌المللی و چالش‌های ژئوپولیتیکی، پرسش اصلی به این صورت مطرح می‌شود که چگونه ایران می‌تواند با

^۱- Hedging

بهره‌گیری از راهبرد مصون‌سازی، همزمان اثرات منفی ناشی از تهدیدات خارجی (از جمله تحریم‌های اقتصادی، فشارهای نظامی و فشارهای سیاسی) را کاهش دهد و با استفاده از فرصت‌های استراتژیک موجود، منافع ملی خود را افزایش دهد؟ به عبارتی سیاست خارجی مطلوب برای ایران در این برهه زمانی دارای چه مؤلفه‌هایی است؟ یا به عبارت دقیق‌تر، چه راهبردی می‌تواند به افزایش منافع و کاهش تهدیدات منطقه‌ای و بین‌المللی کمک نماید.

بنابراین، بررسی کاربرد راهبرد مصون‌سازی در سیاست خارجی ایران؛ نه تنها از منظر نظری بلکه از منظر عملی و تطبیقی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. هدف این تحقیق بررسی و تبیین سیاست خارجی مطلوب برای ایران بر اساس استراتژی مصون‌سازی است. به ویژه این تحقیق سعی دارد تا نشان دهد چگونه ایران می‌تواند با استفاده از این استراتژی، ضمن حفظ استقلال خود در عرصه بین‌المللی، از تهدیدات و ریسک‌های جهانی و منطقه‌ای اجتناب کند و در عین حال، روابط و همکاری‌های مؤثری با کشورهای مختلف ایجاد نماید. سؤال پژوهش این است که «چگونه استراتژی مصون‌سازی می‌تواند در شکل‌دهی به سیاست خارجی مطلوب ایران در شرایط کنونی مؤثر باشد؟» روش پژوهش توصیفی-تحلیلی است. فرضیه پژوهش به این صورت است که استفاده از استراتژی مصون‌سازی به‌عنوان یک رویکرد چندجانبه‌گرایانه و کاهش‌دهنده ریسک، قادر است سیاست خارجی مطلوب ایران را در برابر تهدیدات بین‌المللی و منطقه‌ای تقویت کند و فرصت‌های جدیدی برای تعاملات دیپلماتیک و اقتصادی ایجاد نماید.

۱- ادبیات پژوهشی

پژوهش‌های متعددی درباره راهبرد مصون‌سازی و کاربردی نمودن آن در سیاست خارجی صورت گرفته است که در ذیل به انواع آن‌ها اشاره می‌شود. از سوی دیگر هر چند مطالعات متعدد و گسترده در حوزه سیاست خارجی ایران صورت گرفته و از حیث کاربست استراتژی مصون‌سازی در سیاست خارجی ایران، پژوهش‌هایی در سایت‌های اینترنتی و روزنامه‌ها منتشر شده است؛ با این وجود مقالات آکادمیک و کتب در این مورد مشاهده نشد.

ایوان گونزالس- پوژول (Gonzalez, 2024) در مقاله «نظریه‌پردازی استراتژی مصون‌سازی: منافع ملی، اهداف و ابزارهای مختلط سیاست خارجی» معتقد است که استراتژی مصون‌سازی یک استراتژی جامع سیاست خارجی است که با درهم آمیختن رویکردهای رقابتی و مشارکتی، به

مدیریت منافع ملی در شرایط عدم اطمینان می‌پردازد. نویسنده مقاله مدعی است که این استراتژی می‌تواند سیاست خارجی کشورهای آسیا-اقیانوسیه را پوشش دهد.

در برخی پژوهش‌ها، تأثیر استراتژی مصون‌سازی بر روابط بین‌المللی و منطقه‌ای بررسی شده است. این استراتژی به ویژه در ایام بحرانی، می‌تواند به کشورهای مختلف این امکان را دهد روابط خود را به گونه‌ای مدیریت کنند که منافع اقتصادی و امنیتی آن‌ها تهدید نشود.

اولین گوه (Goh, 2005) در این زمینه تأکید کرده است که مصون‌سازی به‌عنوان یک استراتژی انعطاف‌پذیر، کشورهای مختلف را قادر می‌سازد تا در برابر تغییرات در موازنه قدرت جهانی و منطقه‌ای واکنش نشان دهند. کشورها با اندازه کوچک و متوسط از استراتژی مصون‌سازی برای حفاظت از امنیت ملی خود استفاده می‌کنند. این کشورها به‌ویژه در برابر تهدیدات نظامی و اقتصادی، از روابط دوجانبه و چندجانبه با قدرت‌های مختلف بهره می‌برند تا به‌طور هم‌زمان امنیت خود را تقویت کنند و از وابستگی به یک قدرت خاص جلوگیری کنند.

اولین گوه (Goh, 2006) در مقاله «درک مصون‌سازی در امنیت آسیا و اقیانوسیه» با تحلیل سیاست‌های دولت‌های آسیای جنوب‌شرقی، استراتژی مصون‌سازی را به‌عنوان استراتژی‌ای معرفی می‌کند که کشورها از طریق آن، روابط اقتصادی خود را با چین حفظ می‌کنند و در عین حال از حمایت امنیتی ایالات متحده بهره‌مند می‌شوند. وی استدلال می‌کند که این استراتژی برای کشورهای کوچک‌تر که نمی‌خواهند در رقابت میان قدرت‌های بزرگ گرفتار شوند، ابزاری اساسی است. به‌عنوان مثال، سنگاپور از طریق ایجاد روابط نزدیک با چین و همزمان مشارکت در تمرینات نظامی چندجانبه تحت رهبری ایالات متحده، به دنبال ایجاد توازنی میان تعامل و بازدارندگی است.

ندیک (Nedic, 2022) در مقاله «استراتژی مصون‌سازی به مثابه پاسخی به رقابت ایالات متحده و چین: مطالعه موردی آسیای جنوب شرقی» به بررسی کاربرد این استراتژی پرداخته است. کشورهای این منطقه نظیر سنگاپور، مالزی و اندونزی به‌طور گسترده‌ای از این استراتژی استفاده کرده‌اند. در این کشورها، سیاست‌های خارجی به‌طور هم‌زمان با دو هدف امنیتی و اقتصادی هدایت می‌شود. به‌ویژه در مواجهه با قدرت رو به رشد چین، این کشورها سعی کرده‌اند روابط اقتصادی خود را با چین تقویت کنند؛ در حالی که در زمینه‌های امنیتی همچنان به ایالات متحده وابسته باقی بمانند. این استراتژی به‌ویژه زمانی که این کشورها با تهدیدات امنیتی در سطح منطقه‌ای و جهانی مواجه بوده‌اند؛ راهبردی مؤثر به شمار آمده است.

مین هیونگ کیم (Min-hyung Kim, 2023) نیز در مقاله «مصون سازی بین ایالات متحده و چین؟ رفتار ایدئولوژی محور کره جنوبی و پیامدهای آن برای امنیت ملی، روابط بین الملل آسیا و اقیانوسیه» راهبرد استراتژی مصون‌سازی را در مورد کره جنوبی به کاربرد برده است. این دو کشور به‌ویژه در زمینه امنیت ملی با تهدیدات ناشی از برنامه هسته‌ای کره شمالی مواجه هستند. در همین راستا، آن‌ها با حفظ روابط اقتصادی با چین و در عین حال تقویت روابط امنیتی با ایالات متحده، از مصون‌سازی به‌عنوان ابزاری برای تقویت امنیت و منافع ملی خود استفاده می‌کنند. این استراتژی به کره جنوبی امکان را می‌دهد که در برابر تهدیدات نظامی از خود محافظت کنند.

چنگ چوی کویک (Kuik Cheng-Chwee 2023A) در مقاله «نقش مصون‌سازی آسه آن در مقابل در تهدیدات دوگانه» بر این نظر است که در آسیای جنوب شرقی، سازوکارهای چندجانبه آسه آن راهی را برای کشورهای کوچک و متوسط فراهم کرده تا در برابر خطرات متعدد مرتبط با ظهور چین، رقابت آمریکا و چین و عدم قطعیت‌های راهبردی گسترده‌تر محافظت کنند. تلاش‌های همگرایی دولت‌ها در کنار کانال‌های یک‌جانبه و دوجانبه برای مصون‌سازی رخ می‌دهد. از دیدگاه نویسنده آسه آن به دلیل این عدم قطعیت‌ها و چالش‌ها، یک پلت‌فرم مفید برای مصون‌سازی آسیای جنوب شرقی است.

یورگن هاکه (Jürgen Haacke, 2019) در مقاله «مفهوم مصون‌سازی و کاربرد آن در آسیای جنوب شرقی: نقد و پیشنهادی برای چارچوب مفهومی و روش شناختی اصلاح شده» معتقد است که در متن دوره پیچیده تک قطبی پس از جنگ سرد که چین به عنوان یک قدرت اقتصادی و نظامی در حال ظهور است، قدرت‌های کوچک و متوسط به طور فزاینده‌ای نیاز به مصون‌سازی دارند. این مقاله در صدد است که این تحلیل را در رابطه با کشورهای آسیای جنوب شرقی، که بسیاری از آن‌ها با چالش‌های امنیتی ناشی از چین روبه‌رو هستند، به کار ببرد.

درخشنده لزرجانی و شفیع (۱۴۰۱)؛ (Derakhshandeh Lazarjani and shafiei, 2022) در مقاله «سیاست ایالات متحده آمریکا نسبت به چین در چارچوب استراتژی مصون‌سازی (۲۰۲۱-۱۹۹۰)»، تلاش نموده‌اند در چارچوب استراتژی مصون‌سازی، پژوهش خود را انجام دهند. از دیدگاه آنان، آمریکا تلاش نموده است تا با به‌کارگیری این استراتژی، چین را مهار نماید. این مقاله از حیث مبانی نظری می‌تواند به تبیین بهتر مصون‌سازی کمک نماید؛ اما در مصداق با مقاله حاضر تفاوت دارد.

کولیاکس جاکلین (Kouleas Jaclyn, 2023) در مقاله «سیاست خارجی عربستان سعودی و پوشش ریسک: بازی درست با منابع خود» معتقد است در حوزه سیاست‌های انرژی، کشورهای نظیر عربستان سعودی از استراتژی مصون‌سازی برای مدیریت روابط اقتصادی و امنیتی خود استفاده کرده‌اند. عربستان سعودی روابط نزدیکی با چین در حوزه انرژی دارد، در حالی که از نظر امنیتی، همچنان به ایالات متحده وابسته است. این دوگانگی در سیاست‌های خارجی، فرصتی را برای عربستان فراهم می‌آورد تا در مواجهه با تهدیدات امنیتی و اقتصادی، انعطاف‌پذیری بیشتری از خود نشان دهد.

حمدی صوفی- سلمان محمد (Hamdi-Salman, 2020) در مقاله «استراتژی مصون‌سازی کشورهای عربی در منطقه خلیج فارس» اشاره کرده است که کشورهای نظیر عربستان سعودی و امارات متحده عربی، نمونه‌هایی هستند که از استراتژی مصون‌سازی در سیاست خارجی استفاده کرده‌اند. این کشورها از یک سو روابط اقتصادی خود را با چین تقویت کرده‌اند و از سوی دیگر به حمایت امنیتی ایالات متحده برای مقابله با تهدیدات منطقه‌ای متکی هستند.

سریع القلم (۱۴۰۲)؛ (sariolghalam, 2024) در مقاله «بنیادی‌ترین نقصان در سیاست خارجی ایران» بر ضرورت کاربرد استراتژی مصون‌سازی در سیاست خارجی در سایت دیپلماسی ایرانی تأکید می‌کند. «در این جهان چند قطبی اقتصاد و سیاست، همه در حال افزایش آلترناتیوها، گسترش فرصت‌ها، ایجاد کثرت در منابع واردات و صادرات و سرمایه‌گذاری، تنوع منابع تأمین اسلحه، کاهش ریسک و مخاطرات، تنوع استراتژی‌های تأمین منافع و امنیت ملی و وسیع‌تر کردن دوایر تحرک و اثرگذاری در روابط خارجی هستند.» این متن نیز اینترنتی است و مختصر به موضوع پرداخته است.

ذالقدر (۱۴۰۲)؛ (Zohul-Qadr, 2023) در مقاله‌ای با عنوان «اصل ایمن‌سازی سیاست‌گذاری خارجی در جهان آشوبناک» معتقد است که «الگوی ایمن‌سازی سیاست‌گذاری خارجی ایران در تقابل با الگوی نرم اقتصادی و سیاسی غرب، بیشتر بر هم‌آغوشی با ریسک استوار است. هم‌آغوشی با ریسک در دور زدن تحریم‌ها، توقیف نفتکش‌ها، حمایت از جنبش‌های مردمی ضد غربی در سراسر جهان، حضور فعال در ائتلاف‌ها و سازمان‌های ضد ایالات متحده آمریکا و ... که ریسک‌ها را به تنش بدل می‌کند؛ اما همچنان از تبدیل ریسک‌ها به خطر فراگیر جنگ جلوگیری می‌کند.» این مقاله، اینترنتی است و به صورت خیلی مختصر و کلی نوشته شده است.

بررسی پژوهش‌های فوق‌نشان می‌دهد که این استراتژی بیشتر برای تبیین سیاست خارجی کشورهای آسیای شرقی مورد استفاده قرار گرفته است. فصلنامه و کتب داخلی نیز این مفهوم را در حوزه سیاست خارجی به‌کار نبرده‌اند؛ اما در سایت‌های اینترنتی، تعداد کمی مقاله در این چارچوب وجود دارد که به صورت مختصر به سیاست خارجی ایران پرداخته‌اند. بنابراین ضرورت دارد بررسی علمی و آکادمیک در مورد تبیین سیاست خارجی مطلوب ایران براساس این راهبرد صورت گیرد.

۲- چارچوب نظری

استراتژی مصون‌سازی به‌طور عمده در زمینه سیاست خارجی و روابط بین‌الملل به‌عنوان رویکردی برای کاهش ریسک‌ها و مقابله با عدم قطعیت‌ها مورد استفاده قرار می‌گیرد. این استراتژی به کشورهای کوچک و متوسط این امکان را می‌دهد که همزمان روابط مثبت با قدرت‌های بزرگ برقرار کنند و در عین حال از ابزارهای بازدارنده و تأمین امنیت خود بهره‌برداری نمایند تا از تهدیدات احتمالی جلوگیری کنند. استراتژی مصون‌سازی در دهه‌های اخیر به یکی از موضوعات مورد توجه در مطالعات روابط بین‌الملل و سیاست خارجی تبدیل شده است. این استراتژی که اغلب در شرایط پیچیده و نظام بین‌الملل چندقطبی مورد استفاده قرار می‌گیرد، به دولت‌ها اجازه می‌دهد تا با حفظ استقلال و انعطاف‌پذیری، از مواجهه با تهدیدات راهبردی و آسیب‌پذیری‌های ناشی از وابستگی‌های اقتصادی یا امنیتی اجتناب کنند. به عبارت دیگر، استراتژی مصون‌سازی راهبردی برای اجتناب از انتخاب‌های قطعی و پایدار میان همکاری و رقابت است؛ به‌طوری که دولت‌ها بتوانند در برابر تغییرات غیرقابل پیش‌بینی در نظم جهانی واکنش نشان دهند. استراتژی مصون‌سازی در سیاست خارجی به عنوان یکی از مهم‌ترین ابزارهای دیپلماتیک و استراتژیک برای کشورهای در معرض تهدیدات جهانی و منطقه‌ای شناخته می‌شود. این استراتژی که در دنیای چندقطبی و متغیر روابط بین‌الملل مورد توجه قرار گرفته، به‌ویژه در مواقعی که عدم اطمینان جهانی و عدم پیش‌بینی‌پذیری شرایط امنیتی و اقتصادی وجود دارد، کاربرد فراوانی دارد. مصون‌سازی به معنای اتخاذ هم‌زمان سیاست‌ها و روابط متناقض و متنوع است که هدف آن کاهش ریسک و انعطاف‌پذیری در برابر تهدیدات است (Nedic, 2022).

راهبرد مصون‌سازی مفهومی است که به طور گسترده در عرصه‌های مختلف مورد استفاده قرار می‌گیرد؛ اما در مطالعه روابط بین‌الملل نظریه‌پردازی نشده است. این پروژه با توجه به رفتار

همسویی کشورهای آسیای جنوب شرقی در برابر قدرت‌های بزرگ، با هدف توضیح چگونگی، زمان و چرایی محافظت از دولت‌های ضعیف‌تر است. راهبرد مصون‌سازی در اینجا به عنوان رفتاری حفاظتی با سه ویژگی تعریف می‌شود:

- الف: عدم جانبداری؛
- ب: پیگیری اقدامات متضاد و متقابل برای جبران خطرات متعدد و
- ج: تنوع بخشیدن و پرورش موقعیت بازگشتی.

راهبرد مصون‌سازی ریشه در عوامل ساختاری و داخلی دارد؛ در حالی که عدم قطعیت‌های قدرت در سطح ساختاری، دولت‌ها را برمی‌انگیزاند تا به مصون‌سازی بپردازند، این عوامل سیاسی داخلی هستند که توضیح می‌دهند چرا دولت‌ها درصدد مصون‌سازی هستند و چرا دولت‌های مختلف به گونه‌ای متفاوت از این استراتژی استفاده می‌کنند. به طور خاص، این مسیرهای مشروعیت‌نخبگان حاکم است که توضیح می‌دهد چرا برخی از دولت‌های کوچک‌تر ترجیح می‌دهند از راهبرد مصون‌سازی استفاده کنند (Kuik, 2023B).

مصون‌سازی یکی از مفاهیم پرکاربرد می‌باشد که کمتر در روابط بین‌الملل مورد مطالعه قرار گرفته است. مصون‌سازی «به‌عنوان رفتار بیمه‌خواهانه در شرایط عدم اطمینان بالا و ریسک‌های بالا تعریف می‌شود که در آن یک دولت منطقی از جانبداری اجتناب کرده و همزمان اقدامات متضادی را در مقابل قدرت‌های رقیب دنبال می‌کند تا موقعیت اطمینان بخشی داشته باشد» (Kuik, 2020).

زمانی که سیاستگذاران یک دولت در مورد نتایج آتی انتقال نظم بین‌المللی نامطمئن هستند، این دولت به احتمال زیاد یک استراتژی «حفاظتی» را انتخاب می‌کند تا بتواند خطرات احتمالی را با همکاری با چالش‌گران و مدافعان نظم بین‌المللی جبران کند. (He and Feng, 2023) این راهبرد معمولاً زمانی به کار می‌رود که یک کشور نمی‌تواند یا نمی‌خواهد به‌طور قطعی به یکی از بلوک‌های قدرت جهانی متعهد شود و در عوض تلاش می‌کند تا تعادل و استقلال خود را در مواجهه با قدرت‌های رقیب حفظ کند.

استراتژی مصون‌سازی در ادبیات روابط بین‌الملل، پلی میان نظریه‌های رئالیسم و لیبرالیسم است. این استراتژی از منطق بقای دولت‌ها در نظام آنارشیک بین‌المللی که توسط کنت والتز (۱۹۷۹) در نظریه رئالیسم ساختاری مطرح شد، الهام می‌گیرد. والتز استدلال می‌کند که دولت‌ها برای تضمین بقا، باید به موازنه قدرت بپردازند. در چارچوب استراتژی مصون‌سازی، این موازنه

قدرت نه تنها شامل ابزارهای نظامی؛ بلکه همچنین ابزارهای اقتصادی و دیپلماتیک است. بر اساس نظریه رئالیسم تهاجمی که توسط مرشایمر (۲۰۰۱) معرفی شده است، دولت‌ها به‌طور مداوم در حال افزایش قدرت خود هستند تا تهدیدات احتمالی آینده را مدیریت کنند. استراتژی مصون‌سازی در این چارچوب می‌تواند به‌عنوان یک استراتژی موقتی دیده شود که به دولت‌ها اجازه می‌دهد ظرفیت‌های لازم را برای رقابت‌های احتمالی در آینده ایجاد کنند. در سوی دیگر، لیبرالیسم، به‌ویژه نظریه وابستگی متقابل که توسط کیوهان و نای (۱۹۷۷) ارائه شد، بر نقش تعاملات اقتصادی و نهادهای بین‌المللی در کاهش تنش‌ها و ارتقای همکاری تأکید دارد. در این چارچوب، استراتژی مصون‌سازی استراتژی‌ای است که از وابستگی‌های متقابل به‌عنوان ابزاری برای مدیریت ریسک استفاده می‌کند، بدون آنکه به همکاری کامل و بی‌چون‌وچرا با یک قدرت خاص متعهد شود. از منظر سازه‌نگاری، استراتژی مصون‌سازی بازتابی از عاملیت دولت‌ها در شکل‌دهی به هویت‌های سیاسی و نقش‌های خود در نظام بین‌الملل است. این استراتژی به دولت‌ها امکان می‌دهد ضمن بهره‌گیری از فرصت‌های ناشی از جهانی‌شدن، از سلطه فرهنگی یا اقتصادی قدرت‌های بزرگ اجتناب کنند.

جدول-۱: توضیح گونه‌شناختی استراتژی مصون‌سازی کشور

راهبرد	ترجیح رفتاری	انتظار منفعت	ادراک تهدید	هدف سیاسی
مصون‌سازی	تعامل محتاطانه با قدرت مستقر و قدرت در حال ظهور	عدم قطعیت	سطح متوسط یا نامشخص	خنثی کردن یا دفع خطرات احتمالی

(He-Feng, 2023)

۲-۱- تعریف استراتژی مصون‌سازی

کویک- نور شاهاده (Kuik-Nur Shahadah, 2024): این دو محقق معتقدند که استراتژی مصون‌سازی به‌عنوان استراتژی‌ای خاص در شرایط ناپایدار و با توجه به عدم قطعیت‌های جهانی، برای کشورهایی که نمی‌توانند به‌طور یک‌جانبه و یا به‌طور قطعی به یکی از قدرت‌های بزرگ وابسته شوند، مفید است. آن‌ها بر این باورند که کشورها از طریق استراتژی مصون‌سازی به‌طور همزمان روابط اقتصادی، نظامی و دیپلماتیک خود را با چندین قدرت جهانی بهبود می‌دهند تا از تهدیدات بزرگ جلوگیری کنند و در عین حال از فرصت‌های اقتصادی بهره‌برداری کنند (Kuik_Nur Shahadah, 2024).

کویک و روزمان (Kuik and Rozman, 2018): در تحلیل‌های اخیر، کویک و روزمان نیز استراتژی مصون‌سازی را در زمینه رقابت‌های ژئوپولیتیکی بین قدرت‌های بزرگ، مانند ایالات متحده و چین، بررسی کرده‌اند. آن‌ها می‌گویند که استراتژی مصون‌سازی در کشورهایی مانند هند و ژاپن به‌طور خاص با هدف حفظ توازن بین رقابت‌های قدرت‌ها و تأمین منافع امنیتی و اقتصادی این کشورها به کار می‌رود. این پژوهشگران استدلال می‌کنند که استراتژی مصون‌سازی نه تنها در دنیای چندقطبی امروز، بلکه در شرایطی که رقابت‌های قدرت‌های بزرگ تشدید شده است؛ از اهمیت ویژه‌ای برخوردار می‌باشد (Kuik and Rozman, 2018).

گوه (Goh, 2005): گوه همچنان یکی از مهم‌ترین نویسندگان در زمینه تحلیل استراتژی مصون‌سازی در منطقه آسیا و اقیانوسیه است. وی در کارهای خود توضیح می‌دهد که کشورهایی مانند سنگاپور از این استراتژی برای حفظ توازن بین قدرت‌های جهانی استفاده می‌کنند. در نظر گوه، استراتژی مصون‌سازی به‌ویژه در کشورهای آسیایی که تحت فشار اقتصادی و امنیتی از سوی قدرت‌های بزرگ قرار دارند، ابزاری ضروری برای مدیریت تهدیدات و بهره‌برداری از فرصت‌هاست (Goh, 2005).

۲-۲- عناصر استراتژی مصون‌سازی

استراتژی مصون‌سازی شامل ترکیب سیاست‌های متنوع و گاه متناقض است که هدف آن مدیریت ریسک‌ها و حفظ استقلال است. بر اساس تعریف مدیروس^۱ (۲۰۰۵)، این استراتژی شامل دو عنصر اصلی است:

- تعامل مثبت (Engagement): شامل تقویت روابط اقتصادی و دیپلماتیک با قدرت‌های بزرگ برای کاهش تنش‌ها و ایجاد منافع متقابل.
- بازدارندگی (Deterrence): شامل تقویت قابلیت‌های نظامی و امنیتی برای مقابله با تهدیدات بالقوه و ایجاد اهرم فشار.

این ترکیب از سیاست‌ها، به دولت‌ها اجازه می‌دهد که در صورت تغییر شرایط بین‌المللی، به‌سرعت استراتژی خود را تغییر دهند و با محیط جدید سازگار شوند (Medeiros, 2005). استفاده از استراتژی مصون‌سازی به دولت‌ها امکان می‌دهد تا منافع اقتصادی و امنیتی خود را در شرایط رقابت میان قدرت‌های بزرگ حفظ کنند. این استراتژی به‌ویژه برای کشورهایی است که دارای منابع محدود هستند. با این حال، خود استراتژی مصون‌سازی، دارای محدودیت‌هایی نیز است:

^۱ Medeiros

- ابهام راهبردی: ترکیب سیاست‌های متناقض ممکن است منجر به سوء تفاهم و کاهش اعتماد قدرت‌های بزرگ شود.
- هزینه‌های بالا: اجرای استراتژی مصون‌سازی نیازمند منابع گسترده‌ای برای حفظ تعاملات اقتصادی و توسعه قابلیت‌های نظامی است.
- تشدید رقابت: در برخی موارد، استراتژی مصون‌سازی می‌تواند موجب تشدید رقابت میان قدرت‌های بزرگ و افزایش تنش‌ها شود. (Medeiros, 2005).

۲-۳-۲- ابعاد استراتژی مصون‌سازی

استراتژی مصون‌سازی از چندین بُعد مختلف تشکیل شده است که شامل ابعاد امنیتی، اقتصادی، دیپلماتیک و هویتی می‌شود. هر یک از این ابعاد در سیاست‌های کشورهای به‌منظور کاهش ریسک‌ها و افزایش منافع جهانی کاربرد دارد.

۳-۲-۱- بعد امنیتی

در بعد امنیتی، استراتژی مصون‌سازی به‌طور مستقیم به تقویت توان نظامی و دفاعی کشورها اشاره دارد. این کشورها با تقویت ارتش خود یا ایجاد ظرفیت‌های بازدارندگی، در تلاش هستند تا از تهدیدات امنیتی اجتناب کنند و همزمان روابط نظامی خود را با قدرت‌های بزرگ حفظ کنند. به‌عنوان مثال، کشورهای جنوب شرق آسیا مانند سنگاپور و مالزی، با مشارکت در توافق‌های امنیتی و نظامی با ایالات متحده و چین، به دنبال این هستند که از تعادل قدرت در این منطقه محافظت کنند (Kuik and Rozman, 2018).

۳-۲-۲- بعد اقتصادی

در بعد اقتصادی، استراتژی مصون‌سازی به معنای کاهش وابستگی به یک قدرت خاص و ایجاد روابط اقتصادی گسترده‌تر با کشورهای مختلف است. این روابط می‌تواند شامل همکاری‌های تجاری، سرمایه‌گذاری‌های مشترک و مشارکت در پروژه‌های زیرساختی باشد. این ابعاد معمولاً به کشورها این امکان را می‌دهند که از فشارهای اقتصادی و تغییرات ناگهانی در بازار جهانی رهایی یابند و از فرصت‌های مختلف اقتصادی بهره‌برداری کنند (Kuik_Nur Shahadah, 2024).

۳-۲-۳- بعد دیپلماتیک

استراتژی مصون‌سازی در بعد دیپلماتیک، به معنای حفظ روابط چندجانبه با قدرت‌های مختلف است. کشورهای با استفاده از دیپلماسی فعال، روابط خود را با چندین کشور قدرتمند

حفظ می کنند و از این طریق از آسیب پذیری خود در برابر تهدیدات سیاسی و اقتصادی می کاهند. این ابعاد معمولاً شامل همکاری های بین المللی، مذاکره در سازمان های جهانی و مشارکت در ائتلاف های بین المللی است.

۳-۲-۴- بعد هویتی

در این بعد، استراتژی مصون سازی به ویژه در کشورهای در حال توسعه یا کشورهایی با هویت های خاص فرهنگی و سیاسی مورد توجه قرار می گیرد. این کشورها با حفظ هویت سیاسی و فرهنگی خود، در تلاشند تا در عرصه جهانی به طور مستقل عمل کنند و از تهدیدات فرهنگی و سیاسی اجتناب نمایند. استراتژی مصون سازی در این بعد می تواند شامل حمایت از فرهنگ ملی، تقویت نرم افزارهای دیپلماتیک و تقویت قدرت نرم باشد.

۳- تحلیل سیاست خارجی براساس راهبرد مصون سازی

استراتژی مصون سازی به عنوان رویکردی امنیتی و دیپلماتیک، به ویژه در دنیای معاصر با شرایط جهانی پر از ناپایداری و عدم اطمینان، به یک ابزار مؤثر تبدیل شده است. کشورهای مختلف، به ویژه آن هایی که در حال توسعه یا میانه قدرت هستند؛ با استفاده از این استراتژی سعی دارند از تهدیدات بین المللی و منطقه ای در امان بمانند و هم زمان از فرصت های موجود بهره برداری کنند. این استراتژی در روابط بین الملل به ویژه در دوران تغییرات ژئوپولیتیکی و رقابت های جهانی اهمیت بیشتری پیدا می کند. برای تحلیل استراتژی مصون سازی در سیاست خارجی، لازم است که مؤلفه ها و شاخص های مختلف این استراتژی مورد بررسی قرار گیرد:

۳-۱- تعاملات اقتصادی چندجانبه

تعاملات اقتصادی چندجانبه به عنوان یکی از مؤلفه های اساسی استراتژی مصون سازی شناخته می شود. در دنیای امروز، کشورهای در حال توسعه و میانه قدرت با استفاده از این رویکرد سعی دارند تا وابستگی خود به یک قدرت خاص را کاهش دهند و شبکه ای از روابط اقتصادی را با کشورهای مختلف ایجاد کنند. این استراتژی به کشورهای کوچک و متوسط این امکان را می دهد که در مواجهه با بحران ها و تهدیدات اقتصادی، از خود محافظت کنند. پژوهش های مختلف نشان می دهند که این نوع تعاملات می تواند کشورها را در برابر تحریم ها و تهدیدات اقتصادی یکجانبه مقاوم تر سازد (Telci, 2021). کشورها در استراتژی مصون سازی معمولاً با تقویت روابط تجاری و اقتصادی در سطح منطقه ای سعی دارند تا از تهدیدات جهانی یا بحران های اقتصادی جلوگیری

کنند. این همکاری‌ها می‌تواند شامل توافقات تجاری، تشکیل بلوک‌های اقتصادی منطقه‌ای و حتی پیوستن به توافقات اقتصادی چندجانبه باشد.

یکی از مهم‌ترین ویژگی‌های مصون‌سازی، پرهیز از وابستگی یکجانبه به یک قدرت خاص است. کشورهای استفاده‌کننده از این راهبرد معمولاً تلاش می‌کنند تا روابط خود را با چندین بازیگر عمده بین‌المللی توسعه دهند تا از وابستگی بیش‌ازحد به یک کشور یا بلوک جلوگیری کنند (Kuik, 2008).

۲-۳- تعاملات امنیتی چندجانبه

تعاملات امنیتی چندجانبه نیز یکی دیگر از مؤلفه‌های مهم در استراتژی مصون‌سازی است. در این رویکرد، کشورها به‌ویژه در مواجهه با تهدیدات نظامی و امنیتی، از ایجاد روابط امنیتی با چندین قدرت استفاده می‌کنند تا از تهدیدات خود محافظت کنند. این استراتژی به‌ویژه در شرایطی که یک کشور با تهدیدات مستقیم از سوی یک قدرت جهانی یا منطقه‌ای مواجه است، اهمیت دارد. به‌طور خاص، کشورهای جنوب‌شرق آسیا که به‌طور سنتی در معرض تهدیدات نظامی از سوی چین یا ایالات متحده قرار دارند، از این استراتژی برای تقویت امنیت خود بهره‌برداری کرده‌اند (Goh, 2005).

این تعاملات امنیتی می‌تواند شامل پیوستن به سازمان‌های امنیتی بین‌المللی (مثل ناتو)، برگزاری مانورهای نظامی مشترک با کشورهای مختلف یا ایجاد توافقات دوجانبه امنیتی باشد. به‌طور مثال، کشورهای منطقه‌ای آسیای شرقی از طریق روابط نظامی با ایالات متحده و هم‌زمان گسترش همکاری‌های امنیتی با چین، سعی دارند تا از تهدیدات بالقوه در این دو حوزه جلوگیری کنند.

۳-۳- توسعه ابزارهای نظامی غیرمستقیم

یکی از مؤلفه‌های کلیدی در استراتژی مصون‌سازی، استفاده از ابزارهای نظامی غیرمستقیم است. این رویکرد به‌ویژه در کشورهای با منابع محدود، ابزارهایی را فراهم می‌آورد تا بتوانند بدون درگیر شدن در جنگ‌های مستقیم، قدرت خود را تقویت کنند. این ابزارها ممکن است شامل تقویت توانایی‌های نظامی کشور، تقویت ائتلاف‌های نظامی با کشورهای دیگر یا استفاده از نیروهای نیابتی در مناطق حساس باشد. استفاده از این ابزارها به کشورهای کوچک و میانه‌قدرت این امکان را می‌دهد که از ورود به درگیری‌های گسترده جلوگیری کنند و در عین حال از امنیت خود دفاع کنند (Kim, 2023).

این استراتژی به خصوص در شرایطی که درگیری‌ها به شکل جنگ‌های نیابتی درمی‌آید، اهمیت پیدا می‌کند. به‌عنوان نمونه، در خاورمیانه کشورهای مختلفی مانند ایران از ابزارهای نیابتی در کشورهای همسایه خود برای مقابله با تهدیدات استفاده می‌کنند. این نوع رویکرد در شرایط رقابت‌های ژئوپولیتیکی اهمیت می‌یابد؛ چرا که کشورها می‌توانند بدون گسترش بحران به‌طور غیرمستقیم قدرت خود را اعمال کنند.

۳-۴- انعطاف‌پذیری در سیاست خارجی

انعطاف‌پذیری در سیاست خارجی یکی از ویژگی‌های بارز استراتژی مصون‌سازی است. این ویژگی به کشورهای در حال توسعه این امکان را می‌دهد که در مواجهه با تغییرات سریع در محیط بین‌المللی، سیاست‌های خود را تغییر دهند. این تغییرات ممکن است ناشی از تحولات اقتصادی، سیاسی یا تهدیدات نظامی جدید باشد. انعطاف‌پذیری به کشورها این امکان را می‌دهد که به‌طور مؤثر از تهدیدات جلوگیری کرده و به فرصت‌ها پاسخ دهند. انعطاف‌پذیری در پیوندهای دیپلماتیک، یکی از جنبه‌های دیگر استراتژی مصون‌سازی است. کشورها در این استراتژی تلاش می‌کنند تا روابط دیپلماتیک خود را با تعداد زیادی از کشورهای مختلف گسترش دهند. این روابط می‌تواند شامل همکاری‌های دو یا چندجانبه در زمینه‌های مختلف از جمله اقتصادی، امنیتی، و فرهنگی باشد. این تنوع در روابط دیپلماتیک به کشورها این امکان را می‌دهد که در شرایط بحران‌های جهانی یا منطقه‌ای، از خود محافظت کنند و بر اساس شرایط جدید، جهت‌گیری‌های دیپلماتیک خود را تغییر دهند.

کشورهای آسیایی، به‌ویژه چین و هند، به‌طور موفقیت‌آمیز از این استراتژی استفاده کرده‌اند تا در برابر فشارهای اقتصادی و سیاسی از سوی قدرت‌های بزرگ از خود محافظت کنند؛ این امر مخصوصاً در زمینه سیاست‌های اقتصادی و امنیتی ارزش یافته است؛ زیرا کشورها می‌توانند از سیاست‌های دو یا چندجانبه استفاده کنند تا قادر شوند از تغییرات جهانی بهره‌برداری نمایند. درواقع این انعطاف‌پذیری در جایی از محیط بین‌المللی که عدم‌اطمینان بالا است و بحران‌های ژئوپولیتیکی و اقتصادی وجود دارند، اهمیت پیدا می‌کند (Yuzhu, 2022).

۳-۵- تنوع در منابع قدرت

استراتژی مصون‌سازی بر مبنای تنوع در منابع قدرت استوار است. این تنوع به کشورها این امکان را می‌دهد که از یک نوع منبع قدرت (مانند قدرت نظامی یا اقتصادی) به منابع متعدد و متنوعی دسترسی داشته باشند. تنوع در منابع قدرت سبب می‌شود که کشورها در مواجهه با

تهدیدات خارجی یا فشارهای سیاسی، از انعطاف‌پذیری بیشتری برخوردار باشند. این منابع ممکن است شامل قدرت اقتصادی، نظامی، فرهنگی و حتی دیپلماتیک باشند. پژوهش‌ها نشان می‌دهند که کشورهایی که از منابع قدرت متنوع بهره می‌برند، قادرند در برابر تهدیدات مختلف بهتر مقاومت کنند (Kouleas, 2023). در این راهبرد، کشورهای اعمال‌کننده مصون‌سازی معمولاً به‌طور همزمان سیاست‌هایی برای تقویت قدرت داخلی خود به‌ویژه در عرصه‌های اقتصادی و نظامی دنبال می‌کنند. این تقویت داخلی، کشورها را قادر می‌سازد تا در مواقع بحران، انعطاف‌پذیری بیشتری در تصمیم‌گیری داشته باشند (Vennet, 2018).

برای مثال، کشورهای کوچک‌تر و در حال توسعه که به دنبال کاهش وابستگی به یک قدرت خاص هستند، از تنوع منابع قدرت برای تقویت موقعیت خود استفاده می‌کنند. در شرایطی که رقابت‌های جهانی افزایش یافته است، این ابزار به کشورهای کوچک‌تر این امکان را می‌دهد که از مزایای موقعیت ژئوپولیتیکی خود بهره‌برداری کنند.

۳-۶- پاسخگویی به تهدیدات و بحران‌ها و مدیریت رقابت‌های بین‌المللی

پاسخگویی سریع و مؤثر به تهدیدات و بحران‌ها، خصوصاً در اوقات بحرانی، یکی از شاخص‌های کلیدی استراتژی مصون‌سازی است. کشورهای استفاده‌کننده از این استراتژی معمولاً از تعدادی ابزارهای دیپلماتیک، اقتصادی و نظامی برای کاهش اثرات بحران‌ها بهره می‌برند. این ابزارها شامل تنظیم روابط دیپلماتیک، استفاده از قراردادهای اضطراری یا حتی استفاده از نیروی نظامی برای حفظ منافع کشور در برابر تهدیدات خارجی است. به‌عنوان نمونه، هنگامی که بحران‌های منطقه‌ای مانند مناقشات مرزی یا تهدیدات امنیتی به وقوع می‌پیوندد، کشورهایمانند مالزی و سنگاپور از دیپلماسی فعال در سازمان‌هایی مانند آسه‌آن استفاده می‌کنند تا هم از امنیت خود محافظت کنند و هم از تضعیف روابط خود با قدرت‌های بزرگ جلوگیری نمایند (Kuik, Cheng, 2008). کشورهای اعمال‌کننده مصون‌سازی، در شرایطی که تهدیدات امنیتی غیرقابل پیش‌بینی هستند، ترجیح می‌دهند که از تعهدات قطعی به یک طرف خاص (از نظر امنیتی یا اقتصادی) خودداری کنند. این رویکرد اجازه می‌دهد تا کشورها به‌طور مؤثرتر از تغییرات سریع محیط بین‌المللی بهره‌برداری کنند (Gerstl, 2024).

یکی از ابعاد کلیدی استراتژی مصون‌سازی، مدیریت رقابت‌های بین‌المللی و برقراری تعادل در روابط قدرت‌های جهانی است. این استراتژی به کشورهای میانه‌قدرت این امکان را می‌دهد که در رقابت‌های بین‌المللی نقش تعادلی ایفا کنند و از ایجاد بحران‌های غیرضروری جلوگیری کنند. این

امر در شرایطی که رقابت‌ها در سطح جهانی یا منطقه‌ای شدید است، اهمیت پیدا می‌کند. کشورهای مصون‌سازی در راستای مدیریت تهدیدات و خطرات، از قدرتهای میان‌پایه و شرکای منطقه‌ای به‌عنوان ابزارهایی برای تقویت موقعیت خود استفاده می‌کنند. این کشورها در تلاشند تا با ایجاد ائتلاف‌های استراتژیک با کشورهای میان‌پایه، به‌ویژه در مناطق جغرافیایی خاص، از فشارهای ابرقدرت‌ها بکاهند.

۳-۷- توسعه ظرفیت‌های نرم‌افزاری و دیپلماسی عمومی

راهبرد مصون‌سازی نه تنها بر قدرت سخت (یعنی ظرفیت‌های نظامی و اقتصادی) تأکید دارد، بلکه به‌طور فزاینده‌ای بر ظرفیت‌های نرم‌افزاری و دیپلماسی عمومی نیز تکیه می‌کند. این مؤلفه به این معناست که کشورهای مصون‌سازی با استفاده از ابزارهای نرم، مانند فرهنگ، رسانه‌ها و دیپلماسی عمومی، تلاش می‌کنند تا نفوذ خود را در سطح جهانی افزایش دهند (Vennet, 2018) و در عین حال خود را از فشارهای بین‌المللی ایمن نگه دارند. این نوع دیپلماسی به‌ویژه در مناطقی مانند آسیای جنوب شرقی و خاورمیانه اهمیت دارد که در آنجا قدرت‌های بزرگ با رقابت‌های نرم درگیر هستند.

۴- مصون‌سازی در سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران

برای تحلیل استراتژی مصون‌سازی در سیاست خارجی ایران و ارزیابی اینکه آیا این استراتژی می‌تواند منافع ملی ایران را تأمین کند؛ باید چندین عامل داخلی و خارجی تأثیرگذار بر سیاست ایران را بررسی کرد. ایران در موقعیت جغرافیایی حساس و در چارچوب منافع ملی خاصی قرار دارد که لزوم انتخاب استراتژی‌های متنوع در روابط بین‌المللی را ضروری می‌سازد.

۴-۱- چالش‌ها و فرصت‌های استراتژی مصون‌سازی برای ایران

استراتژی مصون‌سازی در سیاست خارجی ایران به‌ویژه در شرایط فعلی که کشور با تهدیدات امنیتی، تحریم‌های اقتصادی و روابط پیچیده با قدرتهای جهانی روبه‌رو است، به‌عنوان یکی از گزینه‌های قابل توجه به‌نظر می‌رسد. در حقیقت، ایران با توجه به تحولات بین‌المللی و منطقه‌ای به‌ویژه پس از انقلاب اسلامی، همواره به دنبال راهکارهایی بوده است که بتواند منافع ملی خود را در برابر فشارهای خارجی حفظ کند. در این میان، استراتژی مصون‌سازی به‌عنوان یک استراتژی چندجانبه برای کاهش آسیب‌پذیری‌ها و متوازن کردن روابط با قدرتهای مختلف جهانی و منطقه‌ای مورد توجه قرار می‌گیرد.

۴-۱-۱- تقویت روابط با چین و روسیه: جلب پشتیبانی از قدرت‌های غیر غربی

یکی از ویژگی‌های راهبرد مصون‌سازی، انعطاف‌پذیری در سیاست خارجی است. ایران در مواجهه با بحران‌های مختلف همواره توانسته است سیاست‌های خود را تغییر دهد و در مواقع ضروری، برای جلوگیری از بحران‌های بزرگ‌تر به سازش‌هایی دست یابد. این انعطاف‌پذیری به ایران امکان را می‌دهد که از خطرات بزرگ جلوگیری کرده و در عین حال منافع خود را تأمین کند. در دوران پس از خروج ایالات متحده از برجام، ایران سیاست‌هایی را اتخاذ کرد که شامل کاهش تعهدات هسته‌ای خود و افزایش سطح غنی‌سازی اورانیوم بود. اما ایران همزمان در مذاکرات مختلف با کشورهای اروپایی و دیگر اعضای برجام، از جمله چین و روسیه، برای حفظ توافق هسته‌ای و کاهش تنش‌ها تلاش کرده است.

یکی از ابعاد اصلی استراتژی مصون‌سازی برای ایران، تقویت روابط با چین و روسیه است. چین به‌عنوان یک قدرت اقتصادی جهانی و روسیه به‌عنوان یک قدرت امنیتی و نظامی در منطقه، هر کدام می‌توانند به‌طور خاص در تأمین منافع ملی ایران نقش آفرینی کنند. ایران می‌تواند با تقویت روابط اقتصادی با چین، بازارهای صادراتی خود را گسترش داده و از سرمایه‌گذاری‌های چینی در پروژه‌های زیرساختی بهره‌برداری کند. علاوه بر این، همکاری با روسیه در مسائل امنیتی و دفاعی به ایران این امکان را می‌دهد که از حمایت نظامی و سیاسی در برابر تهدیدات خارجی بهره‌مند شود. با توجه به اینکه ایران در حال حاضر تحت تحریم‌های شدید اقتصادی و سیاسی از سوی ایالات متحده و کشورهای غربی قرار دارد؛ تقویت روابط با چین و روسیه می‌تواند به‌عنوان یک سپر حفاظتی عمل نماید که ایران را از آسیب‌های اقتصادی و سیاسی ناشی از این تحریم‌ها محافظت کند. به‌ویژه، توافقات اقتصادی مانند توافق‌های نفتی و گازی میان ایران و چین و روسیه می‌تواند ایران را از انزوای اقتصادی بیرون آورد و فرصت‌های جدیدی برای تبادلات تجاری فراهم کند (Puri, 2017).

۴-۱-۲- همکاری با اروپا: حفظ کانال‌های دیپلماتیک و اقتصادی

در عین حال، ایران نمی‌تواند تمامی امیدهای خود را به روسیه و چین وابسته کند؛ چرا که قدرت‌های غربی به‌ویژه اتحادیه اروپا هنوز نقش مهمی در مسائل جهانی ایفا می‌کنند. استراتژی مصون‌سازی به ایران این امکان را می‌دهد که در عین تقویت روابط خود با روسیه و چین، همچنان روابط خود را با اروپا حفظ نماید. این حفظ ارتباط با اروپا می‌تواند از طریق مذاکرات هسته‌ای، همکاری‌های اقتصادی در زمینه انرژی‌های تجدیدپذیر و تقویت روابط فرهنگی و علمی صورت

گیرد. اگرچه ایران در وضعیت کنونی با تحریم‌های اقتصادی شدید از سوی ایالات متحده و برخی کشورهای غربی روبه‌رو است، اما روابط با اتحادیه اروپا می‌تواند به‌عنوان یک عنصر مکمل در استراتژی مصون‌سازی برای ایران عمل کند. اتحادیه اروپا در موضوعاتی همچون حقوق بشر، تجارت، محیط زیست و بحران‌های منطقه‌ای می‌تواند نقش میانجی را ایفا کرده و به حفظ ثبات داخلی و منطقه‌ای ایران کمک کند (Lynch, 2021). به‌ویژه در زمینه توافق هسته‌ای، ایران می‌تواند با استفاده از روابط دیپلماتیک خود با اتحادیه اروپا، به‌خصوص در دوره‌هایی که فشارهای ایالات متحده بیشتر می‌شود، برای مقابله با تحریم‌ها و افزایش فشار به طرف‌های غربی از آن استفاده کند.

۴-۱-۳- چالش‌های سیاسی و اقتصادی داخلی

در عین حال، ایران با مشکلات و محدودیت‌های داخلی نیز مواجه است که اجرای موفق استراتژی مصون‌سازی را پیچیده می‌کند. یکی از چالش‌های اصلی، محدودیت‌های اقتصادی ناشی از تحریم‌هاست که بر زیرساخت‌های اقتصادی و صنایع کلیدی ایران تأثیر منفی گذاشته است. ایران برای تحقق استراتژی مصون‌سازی نیازمند اصلاحات داخلی، به‌ویژه در زمینه اقتصادی و حکومتی است که امکان بهره‌برداری مؤثر از فرصت‌های اقتصادی و دیپلماتیک را فراهم آورد. همچنین، چالش‌های سیاسی و اجتماعی داخلی می‌تواند بر فرآیند تصمیم‌گیری در سیاست خارجی ایران تأثیر بگذارد. اختلافات داخلی میان جناح‌های مختلف سیاسی ایران ممکن است موجب کندی در فرآیند اتخاذ تصمیمات راهبردی در سیاست خارجی شود و اجرای استراتژی‌های پیچیده‌ای مانند استراتژی مصون‌سازی را دشوار کند (Bowen, 2015). از این‌رو، ایران باید تلاش کند تا این چالش‌ها را مدیریت کرده و هماهنگی داخلی بیشتری برای بهره‌برداری از استراتژی‌های بین‌المللی ایجاد کند.

۴-۲- تقویت ظرفیت‌های دفاعی جهت مقابله با تهدیدات

سیاست خارجی ایران همواره تحت تأثیر تهدیدات امنیتی و اقتصادی قرار داشته است. در این راستا، ایران به‌شدت به تقویت ظرفیت‌های دفاعی و اقتصادی داخلی خود پرداخته است تا از فشارهای خارجی کاسته و بتواند در مقابل تهدیدات مختلف مقاومت کند. در این زمینه، ایران به خودکفایی در صنایع دفاعی، انرژی و فناوری‌های پیشرفته روی آورده است. مثلاً در زمینه صنعت دفاعی، ایران با تحریم‌های طولانی‌مدت غرب روبه‌رو بوده، با این وجود به‌طور قابل توجهی توانسته است در زمینه تولید تسلیحات پیشرفته بومی مانند موشک‌های بالستیک، پهپادها و

سامانه‌های دفاعی پیشرفته خود کفا شود. موشک‌های شهاب، که به عنوان یکی از موشک‌های راهبردی ایران شناخته می‌شود، در تقویت بازدارندگی ایران در برابر تهدیدات نظامی خارجی نقش حیاتی ایفا کرده است. همچنین ایران در تولید پهپادهای نظامی نظیر «شاهد ۱۳۶» که در جنگ‌ها و درگیری‌های منطقه‌ای استفاده می‌شود، پیشرفت‌های چشمگیری داشته است. در زمینه اقتصادی، ایران در سال‌های اخیر سیاست‌های خود کفایی را در بخش‌های مختلف، از جمله صنایع نفت و گاز، فولاد و کشاورزی پیاده‌سازی کرده است. ایران به‌ویژه در شرایط تحریم‌های شدید، تلاش کرده است تا با توسعه زیرساخت‌های انرژی و تولید داخلی، وابستگی به واردات را کاهش دهد.

در حوزه سیستم بین‌المللی و جهانی، جمهوری اسلامی ایران به تقویت استراتژی دفاعی (جهت مصون‌سازی) خود پرداخته است. برخی از مهم‌ترین ابعاد این استراتژی عبارتست از: بهره‌گیری از نیروی نظامی متعارف، افزایش توان دفاعی، تنوع‌بخشی به ساختار نیروهای نظامی و تقویت آن، طراحی دفاع در عمق در صورت اشغال احتمالی، مقاومت غیر نظامی و کشوری برای جلوگیری از توان اجتماعی توسط دشمن (علیاری و رنجبر، ۱۴۰۳: ۱۷) (Aliyar-Rangbar, 2024:17). در سطح منطقه‌ای نیز تهدیدات امنیتی در منطقه خاورمیانه برای ایران یکی از عواملی است که موجب نیاز به اجرای استراتژی‌های مبتنی بر استراتژی مصون‌سازی می‌شود. ایران در منطقه‌ای قرار دارد که با بحران‌های متعدد امنیتی مانند جنگ‌های نیابتی، تهدیدات تروریستی و حضور نظامی قدرت‌های بزرگ مانند ایالات متحده روبه‌رو است. این تهدیدات به‌ویژه از سوی کشورهای همسایه همچون عربستان سعودی، اسرائیل و ایالات متحده، ایران را مجبور به اتخاذ استراتژی‌های بازدارنده و چندجانبه کرده است. در این راستا، استراتژی مصون‌سازی به ایران این امکان را می‌دهد که روابط خود را با هم‌پیمانان استراتژیک مانند حزب‌الله در لبنان و حوثی‌های یمن تقویت کرده (Johnston and others, 2020) و در عین حال از مشارکت‌های امنیتی با روسیه و چین برای تقویت توان دفاعی خود استفاده نماید. علاوه بر این، ایران می‌تواند با استفاده از دیپلماسی و همکاری‌های چندجانبه در سازمان‌های بین‌المللی مانند سازمان ملل و سازمان همکاری اسلامی، تهدیدات امنیتی خود را کاهش دهد و به‌طور هم‌زمان روابط خود را با قدرت‌های مختلف حفظ کند.

۴-۳- تلاش در جهت خنثی کردن تحریم‌ها

اقتصاد به‌عنوان ابزاری استراتژیک در سیاست خارجی ایران به‌شمار می‌رود. ایران با استفاده از سیاست‌های اقتصادی متنوع تلاش کرده است تا فشارهای بین‌المللی را کاهش دهد و روابط اقتصادی خود را با کشورهای مختلف تقویت کند. ایران همچنین تلاش کرده است تا از ظرفیت‌های اقتصادی خود به‌ویژه در حوزه انرژی، نفت و گاز استفاده کند. ایران در دوره تحریم‌ها تلاش کرده است تا روابط تجاری خود را با کشورهای چین، هند، و روسیه تقویت کند. این کشورها به‌عنوان بزرگ‌ترین مشتریان نفت ایران در دوران تحریم شناخته می‌شوند و ایران از این روابط برای دور زدن تحریم‌های غربی استفاده کرده است (Bianco, 2020).

۴-۴- چندجانبه‌گرایی و تعادل در سیاست خارجی

چندجانبه‌گرایی به‌عنوان یکی از مؤلفه‌های اصلی راهبرد مصون‌سازی، در سیاست خارجی ایران به‌ویژه در روابط با قدرت‌های جهانی و منطقه‌ای، نقشی برجسته دارد. ایران برای مقابله با تحریم‌ها و فشارهای بین‌المللی همواره تلاش کرده است تا روابط خود را با کشورهای مختلف گسترش دهد. این روابط به ایران این امکان را می‌دهد که از وابستگی به یک یا چند قدرت خاص جلوگیری کند و در موقعیت‌های مختلف، از گزینه‌های متنوع بهره‌برداری نماید. مثلاً در توافق هسته‌ای برجام (برنامه جامع اقدام مشترک) که در ۲۰۱۵ میان ایران و گروه ۵+۱ (آلمان، فرانسه، بریتانیا، روسیه، چین و ایالات متحده) به امضاء رسید، ایران با هدف کاهش فشارهای بین‌المللی و تحریم‌ها، به مذاکرات چندجانبه روی آورد. ایران از این طریق توانست روابط اقتصادی و سیاسی خود را با کشورهای مختلف، به‌ویژه اتحادیه اروپا، گسترش دهد. پس از خروج ایالات متحده از برجام در ۲۰۱۸، ایران همچنان روابط خود را با سایر کشورهای طرف توافق حفظ کرده و از مذاکرات چندجانبه برای کاهش فشارها و حفظ منافع خود بهره برده است. در حوزه سازمان‌های بین‌المللی نیز ایران در مجامعی چون سازمان ملل متحد، جنبش عدم تعهد و سازمان همکاری‌های اسلامی حضور فعال داشته و از این ابزارها برای تقویت مواضع خود استفاده کرده است. ایران همچنین روابط دوجانبه خود را با چین و روسیه، دو قدرت بزرگ جهانی، برای تقویت منافع اقتصادی و امنیتی خود گسترش داده است. به نظر می‌رسد بعد از تهاجم روسیه به اوکراین این توازن تاحدی به سمت روسیه تغییر کرده است. جهت حفظ راهبرد مصون‌سازی ضرورت دارد تعادل در عرصه سیاست خارجی حفظ شود.

ایران در سیاست خارجی خود از استراتژی‌های چندگانه استفاده می‌کند تا از فشارهای جهانی و منطقه‌ای کاسته و در عین حال منافع خود را حفظ کند. این سیاست شامل برقراری روابط همزمان با کشورهای مختلف است که ممکن است منافع متناقضی داشته باشند؛ اما ایران توانسته است از این موقعیت‌ها بهره‌برداری کند؛ به عنوان مثال در بحران سوریه، ایران به‌طور فعال از فشار اسد حمایت کرده و در کنار نیروهای نظامی خود، از گروه‌های مختلف مانند حزب‌الله لبنان، حماس و نیروهای شیعه عراقی به‌عنوان متحدان خود استفاده کرده است. این در حالی است که ایران همزمان تلاش کرده است روابط خود را با کشورهای غربی در زمینه‌های تجاری و هسته‌ای حفظ کند. این رفتار دوگانه، از جمله در مذاکرات هسته‌ای و در موضوعات دیگر، نشان‌دهنده تلاش ایران در ایجاد توازن در روابط بین‌المللی است.

نتیجه‌گیری

استراتژی مصون‌سازی در سیاست خارجی به عنوان رویکردی برای مقابله با عدم‌اطمینان و مدیریت ریسک‌ها در روابط بین‌الملل شناخته می‌شود. این استراتژی معمولاً توسط کشورهایی که در شرایط ژئوپولیتیکی پیچیده و متغیر قرار دارند، از جمله قدرت‌های میانه و کشورهای در حال توسعه، اتخاذ می‌شود. هدف اصلی این استراتژی حفظ انعطاف‌پذیری و کاهش آسیب‌پذیری در برابر تهدیدات و فرصت‌های پیش‌بینی نشده است. این استراتژی به کشورها این امکان را می‌دهد که به‌طور هم‌زمان با قدرت‌های بزرگ تعاملات اقتصادی و امنیتی داشته باشند. مصون‌سازی به عنوان یک استراتژی امنیتی و اقتصادی به کشورها امکان می‌دهد تا روابط خود را با قدرت‌های مختلف در زمینه‌های مختلف اقتصادی و امنیتی مدیریت کنند. این استراتژی به‌ویژه در شرایطی که قدرت‌های جهانی و منطقه‌ای در حال تغییر و دگرگونی هستند، به کشورها کمک می‌کند تا از تهدیدات احتمالی جلوگیری کنند و هم‌زمان از فرصت‌های موجود بهره‌برداری کنند.

استراتژی مصون‌سازی، با ترکیب تعاملات مثبت و انعطاف‌پذیر با کشورهای مختلف، می‌تواند به‌عنوان یک ابزار موثر در شکل‌دهی به سیاست خارجی مطلوب ایران در راستای کاهش ریسک‌های جهانی و تقویت منافع ملی عمل کند. این استراتژی با تأکید بر چندجانبه‌گرایی، به ایران این امکان را می‌دهد که در شرایط پیچیده و بحرانی جهانی، جایگاه خود را حفظ کرده و از منافع ملی خود دفاع کند، از تهدیدات خارجی بکاهد و هم‌زمان فرصت‌های اقتصادی و امنیتی خود را از طریق گسترش تعاملات سیاسی، اقتصادی و نظامی با کشورهای چین، روسیه و

کشورهای آسیای میانه افزایش دهد. همچنین، استفاده از این استراتژی موجب تقویت موقعیت ایران در مذاکرات بین‌المللی و افزایش توان چانه‌زنی در مقابل قدرت‌های جهانی شده است. در نهایت، استراتژی مصون‌سازی می‌تواند برای ایران یک استراتژی مناسب باشد تا از تهدیدات امنیتی و اقتصادی جلوگیری کرده و منافع ملی خود را تأمین کند. می‌توان طبق استراتژی مصون‌سازی، مواردی را در سیاست خارجی ایران شاخص‌سازی نمود اما به طور کلی عملیاتی شدن مطلوب این راهبرد در سیاست خارجی ایران نیاز به فرصت دادن بیشتر به دیپلماسی می‌باشد. ایران می‌تواند با تقویت روابط خود با قدرت‌های مختلف، امنیت خود را تأمین کرده و از فرصت‌های اقتصادی و تجاری بهره‌برداری کند. برای اجرای موفق این استراتژی، ایران باید به چالش‌های داخلی و خارجی خود توجه کرده و از ظرفیت‌های دیپلماتیک خود به‌طور مؤثر بهره‌برداری نماید.

تعارض منافع

بنا بر اظهار نویسندگان، مقاله پیش‌رو فاقد هر گونه تعارض منافع بوده است.

فهرست منابع

منابع فارسی

- درخشنده لزرجانی، مریم، شفیعی، نوذر. (۱۴۰۱). سیاست ایالات متحده نسبت به چین در چارچوب استراتژی مصون‌سازی (۱۹۹۰-۲۰۲۱). *سیاست جهانی*، ۱۱(۲)، ۷-۳۸.
- ذوالقدرپور. (۱۴۰۴). اصل ایمن‌سازی سیاست‌گذاری خارجی در جهان آشوبناک. خبرگزاری دیپلماسی ایرانی. قابل دسترسی در: <http://www.irdiplomacy.ir/fa/news/2021873/>
- سریع القلم. (۱۴۰۴). بنیادی‌ترین نقصان سیاست خارجی ایران. خبرگزاری دیپلماسی ایرانی. قابل دسترسی در: <http://www.irdiplomacy.ir/fa/news/2023396>
- علی یاری، رنجبر. (۱۴۰۳). راهبرد جمهوری اسلامی ایران در مجموعه امنیتی خاورمیانه با تأکید بر قدرت هوشمند (مطالعه موردی بحران عراق و سوریه). *بحران پژوهی جهان اسلام*، ۱۱(۳)، ۱-۲۱.

Translated References to English

- Aliyar, H., & Ranjbar, M. (2024). The Strategy of the Islamic Republic of Iran in the Middle Eastern Security Complex with an Emphasis on Smart Power (a Case Study of the Iraq and Syria Crisis), *Crisis Studies of the Islamic World*, Autumn Vol. 11, No.3 (34), doi: 10.27834/CSIW.2405.1401.3.34.1 [In Persian]
- Bianco, C. (2020). Gulf of difference: How Europe can get the gulf Monarchies to pursue peace with Iran, *European Council on Foreign Relations*. Available: https://www.europarl.europa.eu/cmsdata/234806/Cinzia_Gulf-of-difference-How-Europe-can-get-the-Gulf-monarchies-to-pursue-peace-with-Iran.pdf.
- Bowen, W. (2015). living with nuclear hedging: the implications of Iran's nuclear strategy, *International Affairs*, 91(4), 687-707. Available:

- https://www.chathamhouse.org/sites/default/files/field/field_document/INTA91_4_01_BowenMoran.pdf
- Derakhshande Lerzjani, M. & Shafiei, N. (2022). United States Policy Towards China in the Framework of the hedging Strategy, *A Quarterly Journal of World Politics*, 15(2), Summer, pp. 7-38 [In Persian]
- Gerst, A. (2024). Southeast Asia's Grand Strategy: Hedging, Available: <https://gjia.georgetown.edu/2024/08/12/southeast-asias-grand-strategy-hedging/>
- Goh, E. (2005). Meeting the China Challenge: The U.S. in Southeast Asian Regional Security Strategies, Available: <https://www.files.ethz.ch/isn/26086/PS016.pdf>
- Goh, E. (2006). Understanding "hedging" in Asia-Pacific security. Pacific Forum CSIS, https://csis-website-prod.s3.amazonaws.com/s3fs-public/legacy_files/files/media/csis/pubs/pac0643.pdf
- Gonzalez, P. I. (2024). Theorising the Hedging Strategy: National Interests, Objectives, and Mixed Foreign Policy Instruments, *All Azimuth*, Vol 13, NO 2, pp.: 193-214, DOI:10.20991/allazimuth.1480020
- Haacke, J. (2019). The concept of hedging and its application to Southeast Asia: a critique and a proposal for a modified conceptual and methodological framework, *International Relations of the Asia-Pacific*, Volume 19, Issue 3, September 2019, Pages 375–417, <https://doi.org/10.1093/irap/lc010>
- Hamdi, S., & Salman, M. (2020). The Hedging Strategy of Small Persian Gulf States, *Asian Politics & Policy*, 12(2), 127–152, DOI: 10.1111/aspp.12528
- He, K– Feng, H. (2023). after hedging Hard Choices for the Indo-Pacific States between the US and China, <https://www.cambridge.org/core/elements/after-Hedging/ECB94D5F098F5B42D35BCA5353077529>
- Johnston, T. & others (2022). Could the Houthis Be the Next Hizballah? Iranian Proxy Development in Yemen and the Future of the Houthi Movement, Available: https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/research_reports/RR2500/RR2551/RAND_RR2551.pdf
- Kim, M. h. (2023). Hedging between the United States and China? South Korea's ideology-driven behavior and its implications for national security, *International Relations of the Asia-Pacific*, 23(1), pp: 129–158, <https://doi.org/10.1093/irap/lcab020>
- Kouleas, J. (2023). Saudi Arabian Foreign Policy and Hedging: Playing its Cards Right, Available: <https://scholar.uwindsor.ca/cgi/viewcontent.cgi?article=1329&context=major-papers>
- Kuik, C. & Rozman, (2018). Light or heavy Hedging: positioning between china and united states, Available:https://www.keia.org/sites/default/files/publications/introduction_-_light_or_heavy_hedging.pdf
- Kuik, C. C. & Nur Shahadah, J. (2024). The Feasibility and Future of Middle-state Hedging, <https://www.worldscientific.com/doi/epdf/10.1142/S1793930524000254>
- Kuik, C. C. (2021). getting hedging right: a small-state perspective, *China International Strategy Review* 3(3), DOI: 10.1007/s42533-021-00089-5.
- (2023A), Binary trap threatens ASEAN's hedging role, <https://eastasiaforum.org/2023/08/01/binary-trap-threatens-aseans-hedging-role/>
- (2023B), hedging in International Relations, <https://eair-caucus.org/project/Hedging-in-international-relations>.
- , (2008). The Essence of Hedging: Malaysia and Singapore's Response to a Rising China January 2008 *Contemporary Southeast Asia A Journal of International and Strategic Affairs* 30(2):159-185, DOI:10.1353/csa.0.0023–
- Mearsheimer, J. (2001). *The Tragedy of Great Power Politics*. W.W. Norton & Company.
- Medeiros, E. S. (2005). Strategic hedging and the future of Asia-Pacific stability. *The Washington Quarterly*, 29(1), 145-167.
- Nedic, P. (2022). Hedging Strategy as a Response to the United States-China Rivalry: The Case of Southeast Asia, *The Review of International Affairs*, 73(1185):91-112, DOI:10.18485/iipe_ria.2022.73.1185.5

- Puri, S. (2017). The Strategic Hedging of Iran, Russia, and China: Juxtaposing Participation in the Global System with Regional Revisionism, *Journal of Global Security Studies*, 2(4), pp: 307-323, <https://doi.org/10.1093/jogss/ogx015>
- Sari al-Qalam, M. (2024). Deficiencies in Iran's Foreign Policy, <http://www.irdiplomacy.ir/fa/news/2023396> [In Persian]
- Telci, İ. N. (2021). Hedging as a Survival Strategy for Small States: The Case of Kuwait, *All Azimuth*, V10, N2, 2021, 213-229.
- Vennet, N. V. (2018). Strategic Hedging and Changes in Geopolitical Capabilities for Second-Tier States, *Chinese Political Science Review* 4(6), DOI: [10.1007/s41111-018-0111-5](https://doi.org/10.1007/s41111-018-0111-5)
- Waltz, K. N. (1979). *Theory of international politics*. Addison-Wesley.
- Yuzhu, W. (2022). Hedging Strategy: Concept, Behavior, and Implications for China-ASEAN Relations, Available: <https://www.worldscientific.com/doi/pdf/10.1142/S2737557921500121?srsid=AfmBOoqh1ZZXNIrtpIH-jtwXwT4tsrJv16XZldaMH2xlKW0GVhIYYikh>
- Zohul-Qadr, I. (2024). The Principle of Securing Foreign Policy in a Chaotic World, <http://www.irdiplomacy.ir/fa/news/2021873/> [In Persian]